

Muuttuva vanhuuseläkeikä

Ikärajamuutosten seurantatilasto 2019

JARI KANNISTO

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTOJA 11/2020

Muuttuva vanhuuseläkeikä

Ikärajamuutosten seurantatilasto 2019

JARI KANNISTO

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2020

ISSN 2343-3558 Eläketurvakeskuksen tilastoja (verkkajulkaisu)

TIIVISTELMÄ

Vuoden 2017 työeläkeuudistuksessa vanhuuseläkkeen alaikäraja muutettiin syntymävuodesta riippuvaiseksi. Vuonna 1955 syntyneistä alkaen ikäraja nousee ikäluokittain kolmen kuukauden portain niin, että vuonna 1962 syntyneillä ikäraja on 65 vuotta. Viime vuonna ikäraja nousi 63 vuoteen 6 kuukauteen, joka koskee vuonna 1956 syntyneitä. Heistä vanhimmat saavuttivat viime vuonna eläkeiän ja jäivät vanhuuseläkkeelle.

Kahdessa vuodessa vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on pudonnut yli 10 000 henkilöllä, mikä on pääosin seurausta ikärajan noususta. Viime vuonna työeläkkeelle siirtyi 65 000 henkilöä, joista vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli vajaat 45 000. Kahdessa vuodessa työeläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä on pudonnut 14 prosenttia ja vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä yli 20 prosenttia. Viime vuonna 63 vuoden ikään tulleista 22 prosenttia jäi vanhuuseläkkeelle. Muutos on merkittävä – osuus on puoliintunut kahdessa vuodessa.

Samalla kun vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on laskenut, vanhuuseläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt. Kun lisäksi työssä olevien osuus vakuutetuista on pysynyt likimain ennallaan uuteen eläkeikään saakka, työnteko 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen näyttää lisääntyneen. Se on yksi eläkeuudistuksen keskeisistä tavoitteista.

Vanhuuseläkkeen ikärajan nousu merkitsi myös työkyvyttömyyseläkkeen yläikärajan nousua. Viime vuonna 63-vuotiaista reilut 400 sai työkyvyttömyyseläkkeen. Myös 61–62-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen lisääntyi hieman. Sen sijaan työttömien määrä lähellä vanhuuseläkeikää on pysynyt viime vuodet samalla tasolla, eikä ikärajan nostaminen näytä muuttaneen tilannetta.

Miesten vanhuuseläkkeelle siirtyminen on keskittynyt suppeammalle ikävälille kuin naisten, mikä heijastelee yksityisen ja julkisen sektorin välisiä eroja. Naisvaltaisella julkisella sektorilla henkilökohtaiset eläkeiät ovat edelleen yleisiä yli 60-vuotiailla, mikä rajoittaa eläkkeelle siirtymistä vanhuuseläkkeen alaikärajan kohdalla. Kokonaisuutena sukupuolten väliset erot ovat kuitenkin pieniä.

Vanhuuseläkkeelle siirtyminen on keskittynyt vahvasti muutamaan ikäpisteeseen, joita ovat olleet 62, 63, 65, ja 68 iän täyttäminen. Ylivoimaisesti merkittävin rajapyykki on ollut vanhuuseläkkeen alaikäraja 63 vuotta, jonka ovat nyt korvanneet uudet alaikärajat 63 vuotta 3 kuukautta ja 63 vuotta 6 kuukautta. Lisäksi eläkkeelle siirtyminen välittömästi alaikärajalla on yleistynyt. Yhä useampi jättää siis työelämän heti eläkeiän täytettyään. Kehityksen voi arvioida jatkuvan eläkeiän noustessa. Koronapandemia saattaa sotkea tätä kehitystä.

Tilastojen perusteella vanhuuseläkkeen alaikärajan nostaminen näyttäisi siis toimivan tavoitellun mukaisesti. Tosin kyseessä on vasta ikärajamuutoksen toinen vuosi. Ikärajan nosto lykkäsi vuonna 2018 yli 10 000 henkilön eläkkeelle siirtymistä kolmella kuukaudella. Uudet kolme lisäkuukautta lykkäsivät eläkkeelle siirtymistä edelleen vastaavalla tavalla vuonna 2019. Koska valtaosa vakuutetuista näyttää jatkavan työssä myös uudelle ikärajalle, muutos on johtanut työnteon jatkamiseen aiempaa vanhemmaksi.

LUKIJALLE

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä nostettiin vanhuuseläkkeen alaikärajoja. Ennen eläkeuudistusta vanhuuseläkkeelle saattoi siirtyä ikävälillä 63–68 vuotta. Nyt alin vanhuuseläkeikä määräytyy syntymävuoden mukaan. Vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneiden vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee 63 vuoden iästä alkaen kolme kuukautta jokaista ikäluokkaa kohti. Ensi vaiheessa ikäraja nousee 65 vuoden ikään, joka on vuosina 1962–1964 syntyneiden vanhuuseläkkeen alaikäraja. Toisessa vaiheessa vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden alin vanhuuseläkeikä sidotaan eliniän odotteen muutokseen.

Viime vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan saavuttivat vuonna 1955 loka-joulukuussa syntyneet sekä vuonna 1956 tammi-kesäkuussa syntyneet. Tänä vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan saavuttavat ovat syntyneet aikavälillä 1.7.1956–31.3.1957. Vanhuuseläkkeen voi ottaa maksuun varhentamattomana ikärajan täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Ennen eläkeuudistusta eläkkeen karttumisen yläikäraja oli 68 vuotta. Vuosina 1958–1961 syntyneillä ikäraja nousee 69 vuoteen ja sitä nuoremmilla 70 vuoteen. Yläikärajaan päätyy myös vakuuttamisvelvollisuus.

Raportissa tarkastellaan vanhuuseläkkeelle siirtymisen ja työnteon lopettamisen muutumista. Tarkastelussa keskitytään 1950-luvulla syntyneisiin ja tässä vaiheessa erityisesti ennen vuotta 1957 syntyneisiin, joista vanhimmat ovat jo saavuttaneet vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan. Aineisto perustuu Eläketurvakeskuksen rekistereihin.

Tämä julkaisu on jatkoa viime vuoden raportille *Muuttuva vanhuuseläkeikä: Ikärajamuu-
tosten seurantaraportti 2018*. Raportin keskeisimmät tilastot ovat osa eläkeuudistuksen seurantaan, ja ne julkaistaan vuosittain.

Tämän raportin sisällöstä vastaavat kehityspäällikkö Jari Kannisto ja tilastosuunnittelija Katariina Kähkönen, joille pyydetään osoittamaan julkaisun sisältöä koskevat kyselyt ja ehdotukset.

Helsingissä lokakuussa 2020

Eläketurvakeskus

SISÄLTÖ

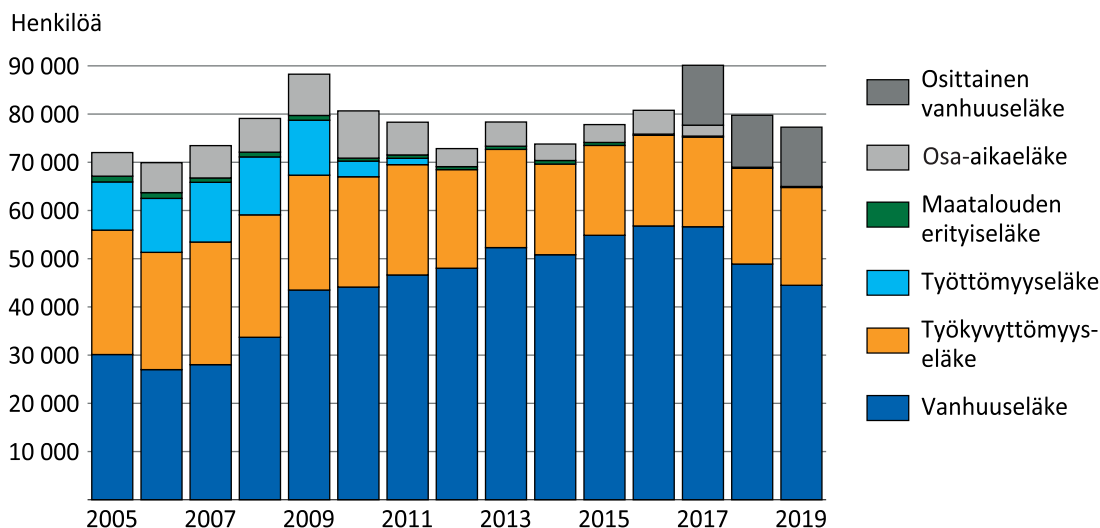
1	Kaikki eläkkeelle siirtyneet	11
2	Vanhuuseläkkeelle siirtyneet	14
3	Työssä eläkeikään saakka olleet	18
4	Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ikäjakauma kuukausitasolla	20
	Vuosina 1950–1951 syntyneiden vanhuuseläkkeelle siirtyminen	20
	Vuosina 1950–1956 syntyneiden vertailua	24
	Vuosina 1953–1956 syntyneet	26
	Vanhuuseläkkeen alaikärajalla eläkkeelle siirtyneet.....	28
5	Työttömyydestä vanhuuseläkkeelle siirtyneet.....	30
6	Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet.....	33
7	Yhteenveto	36
	Käsitteet ja määritelmät	37

1 Kaikki eläkkeelle siirtyneet

Vielä 2000-luvun alussa työeläkejärjestelmässä oli useita vaihtoehtoisia reittejä jäädä eläkkeelle. Etuusia karsittiin erityisesti vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä. Esimerkiksi työttömyyseläkkeitä ei ole myönnetty enää 1950-luvulla syntyneille. Vaihtoehtojen karsiminen merkitsi vanhuuseläkkeen yleistymistä ensimmäisenä eläkkeenä (kuvio 1). Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä¹ on noussut nopeasti. Vuosina 2016 ja 2017 heitä oli jo kolme neljästä eläkkeelle siirtyneestä. Vuosituhannen vaihteessa vain joka kolmas jäi suoraan vanhuuseläkkeelle, joka neljäs jäi työttömyyseläkkeelle ja lähes kaikki muut työeläkkeelle siirtyneet eli neljä kymmenestä sai työkyvyttömyyseläkkeen.

Kuvio 1.

Vuosina 2005–2019 työeläkkeelle siirtyneet* eläkelajin mukaan

*Osittaisen vanhuuseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen valinnoita ei lueta eläkkeelle siirtyneisiin.

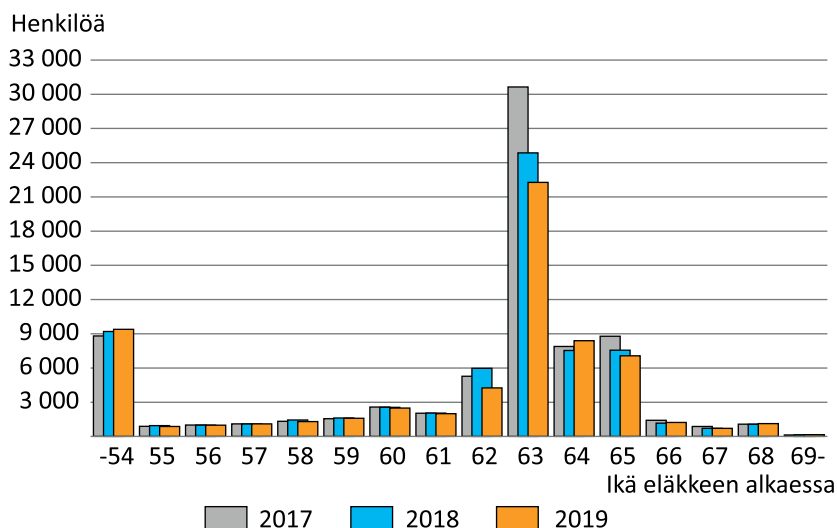
Vuonna 2017 työeläkkeelle siirtyi 75 000 henkilöä, joista vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli 57 000 eli 75 prosenttia. Vanhuuseläkkeen alaikärajan nostamisen seurauksena vanhuuseläkeiän alarajan täyttävien määrä laski vuonna 2018, mikä heijastui myös työeläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärään. Vuonna 2018 työeläkkeelle siirtyi 69 000 henkilöä, joista vanhuuseläkkeelle siirtyi 49 000. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrän lasku 8 000 henkilöllä edellisvuodesta näkyi erityisesti 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneiden kohdalla (kuvio 2).

1 Eläkkeelle siirtyneeksi katsotaan henkilö, joka ei ole ainakaan kahteen vuoteen ennen eläkkeen alkamista saanut eläkettä. Osa-aikaeläkkeen tai osittaisen vanhuuseläkkeen valinnoita ei katsota eläkkeelle siirtyneiksi vaan heidän katsotaan siirtyvän eläkkeelle, kun he kyseisen eläkkeen jälkeen jäävät jollekin muulle eläkkeelle, yleensä vanhuuseläkkeelle.

Sama suuntaus jatkui myös viime vuonna, jolloin vanhuuseläkkeelle siirtyi 44 500 henkilöä ja työeläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä putosi 65 000 henkilöön. Vuosina 2018 ja 2019 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on ollut kumpanakin 20 000 henkilöä. Ikärajamuutosten seurauksena kahdessa vuodessa kaikkien työeläkkeelle siirtyneiden määrä on siis pudonnut 14 prosenttia ja vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä yli 20 prosenttia.

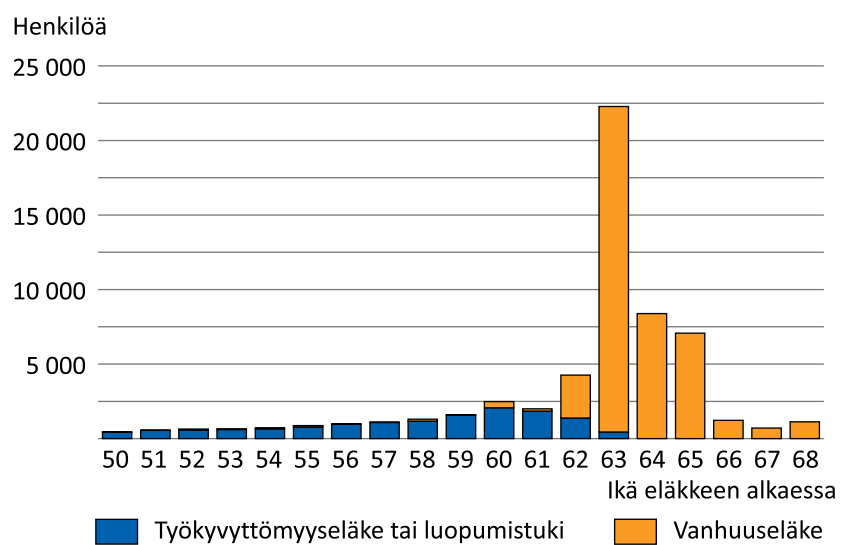
Kuvio 2.

Vuosina 2017–2019 työeläkkeelle siirtyneet iän mukaan

Viime vuosina selvästi suosituin ikä jäädä eläkkeelle on ollut 63 vuotta. Jos eläkkeelle siirtyneiden ikää tarkastellaan vuoden tarkkuudella, 63-vuotiaat ovat sekä mediaanittä moodiluokka (kuvio 3). Keskeinen syy tähän on ollut vanhuuseläkkeen alaikäraja. Vuodesta 2018 alkanut vanhuuseläkkeen alaikärajan nousu heijastuu työeläkkeelle siirtyneiden määrän ohella myös ikäjakaumaan. Pari promillea 63-vuotiaana työeläkkeelle siirtyneistä sai vuonna 2017 jonkin muun kuin vanhuuseläkkeen. Vuonna 2018 vastaava osuus oli 0,8 prosenttia ja viime vuonna jo 2,0 prosenttia. Kun vanhuuseläkkeen alaikäraja on noussut, nyt työkyvyttömyyseläkkeen voi saada myös 63-vuotiaana. Viime vuonna 63-vuotiaista jäi työkyvyttömyyseläkkeelle 450. Määrä on yli kaksinkertainen edellisvuoteen verrattuna.

Kuvio 3.
Vuonna 2019 työeläkkeelle siirtyneet 50–68-vuotiaat

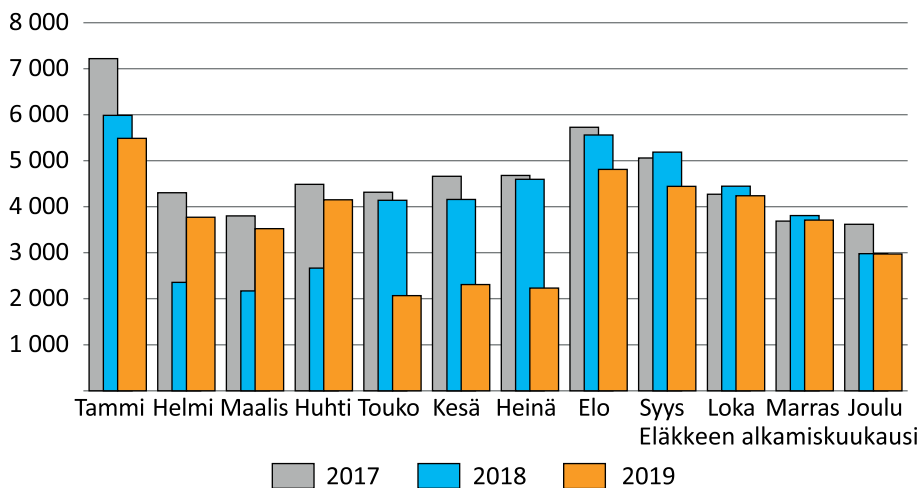
2 Vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Vuonna 2019 vanhuuseläkkeelle siirtyi 44 500 henkilöä, joista hieman yli puolet oli naisia. Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä puolet jäi eläkkeelle 63-vuotiaana (21 800 henkilöä²). Vakuutettujen määrään³ suhteutettuna heitä oli 24 prosenttia. Viime vuonna 63-vuotiaana saattoivat jäädä eläkkeelle vuosina 1955–1956 syntyneet. Vastaava luku oli 30 prosenttia vuonna 2018 ja 38 prosenttia vuonna 2017. Pudotus selittyi pääosin ikärajamuutoksilla.

Vanhuuseläkkeelle siirtyminen jakautuu epätasaisesti vuoden eri kuukausille. Vuoden alku on suosittu ajankohta jäädä eläkkeelle, samoin kesälomakauden jälkeinen aika. Suosituin vanhuuseläkkeelle siirtymiskuukausi on yleensä tammikuu, jolloin vanhuuseläkkeen otti viime vuonna 5 500 vakuutettua (kuvio 4).

Kuvio 4.

Vuosina 2017, 2018 ja 2019 vanhuuseläkkeelle siirtyneet kuukausittain

Vaikka eläkkeelle siirtymisessä on vuotuista kausivaihtelua, vuosien välinen vertailu osoittaa ikärajamuutoksen merkittävän vaikutuksen. Vuoden 2018 helmi-huhtikuussa vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä oli poikkeuksellisen pieni (kuvio 4). Viime vuonna vähäinen vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä osui touko-heinäkuulle. Sen jälkeen vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi selvästi jälleen elokuussa, kun vanhuuseläkkeelle saattoivat siirtyä tammikuussa 1956 syntyneet.

Viime vuoden helmi-huhtikuussa vanhuuseläkkeelle siirtyi likimain saman verran työeläkevakuutettuja kuin vuonna 2017. Tuolloin loppuvuodesta 1955 syntyneet saattoi-

² Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä 49,1 prosenttia, miehistä 52,5 prosenttia ja naisista 45,9 prosenttia.

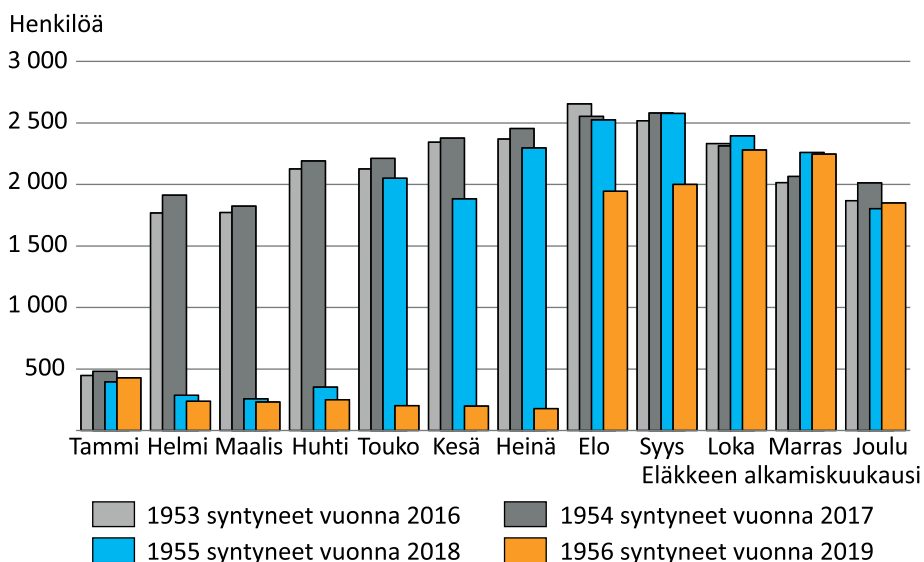
³ Esimerkiksi vuoden 2019 vakuutettujen määrä on saatu laskemalla keskiarvo vuoden alussa ja vuoden lopussa ei-eläkkeellä olleiden vakuutettujen 63-vuotiaiden määrien keskiarvo. Keskiluku saadaan siis vuosina 1955 ja 1956 syntyneiden vakuutettujen keskiarvona.

vat jäädä vanhuuseläkkeelle alaikärajan saavutettuaan. Vanhuuseläkkeen alaikärajan nousun vuoksi alkuvuoden 2018 kuukaudet olivat siis poikkeusjakso, joka viime vuonna siirtyi touko-heinäkuulle.

Vertailemalla eri ikäluokkia ikärajamuutosten vaikutus konkretisoituu (kuvio 5). Vuosina 2016–2019 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä 63-vuotiaiden ikäluokassa vähenee merkittävästi vanhuuseläkkeen alaikärajan noustessa. Vuonna 1956 syntyneistä harva jäi vanhuuseläkkeelle alkuvuoden 2019 aikana, mutta elokuusta alkaen eläkkeelle siirtyneiden määrä monikertaistui. Vuonna 2018 vastaava muutos tapahtui kolme kuukautta aikaisemmin vuonna 1955 syntyneillä. Vanhemmissa ikäluokissa vanhuuseläkkeelle siirtyminen alkoi jo helmikuussa, kun ikäluokan tammikuussa syntyneet saivat mahdollisuuden jäädä vanhuuseläkkeelle.

Kuvio 5.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet 63 vuotta täyttävien ikäluokassa vuosina 2016–2019

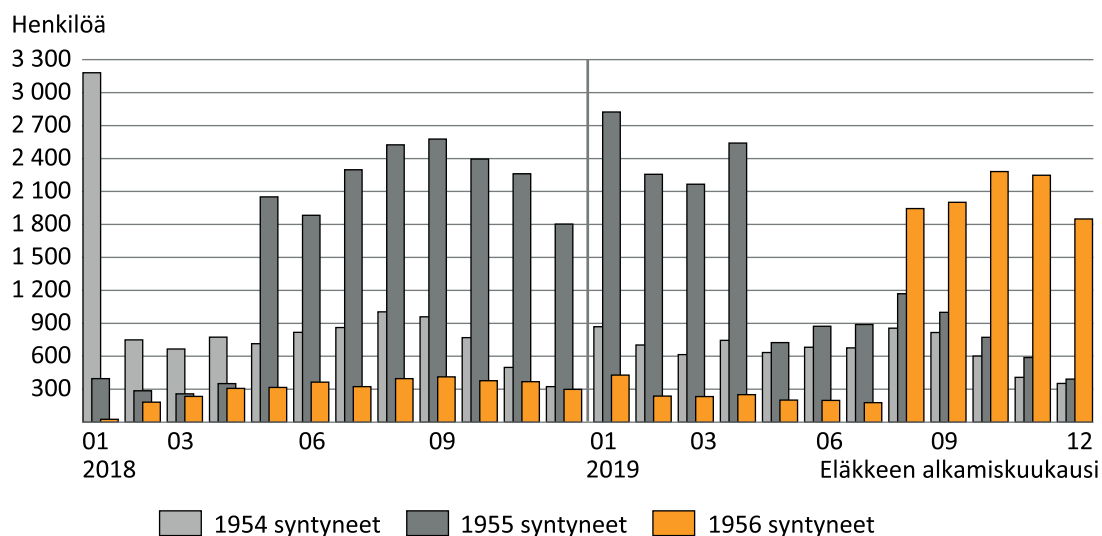

Vuosina 1953 ja 1954 syntyneet ovat siirtyneet vanhuuseläkkeelle samassa tahdissa saavutettuaan vanhuuseläkkeen alaikärajan. Heti ikärajan täyttämisen jälkeen merkittävä osa ikäluokasta on jäänyt vanhuuseläkkeelle. Myös vuosina 1955 ja 1956 syntyneet näyttävät käyttäytyneen samoin, mutta heillä vanhuuseläkkeen alaikäraja on kolme ja kuusi kuukautta edellisiä ikäluokkia myöhäisempi.

Koska vuonna 1955 syntyneistä osa saavutti alaikärajan vasta vuoden 2019 puolella, osa jäi vanhuuseläkkeelle vasta keväällä 2019 (kuvio 6). Ikäluokan merkittävin vanhuuseläkkeelle siirtyminen tapahtui toukokuusta 2018 huhtikuuhun 2019. Ennen sitä ja sen jälkeen kuukausittain eläkkeelle siirtyneiden määrä oli selvästi pienempi. Vastavasti vuonna 1956 syntyneiden kohdalla huippujakso alkoi elokuussa 2019 ja jatkui vuoden loppuun saakka.

Kuvio 6.

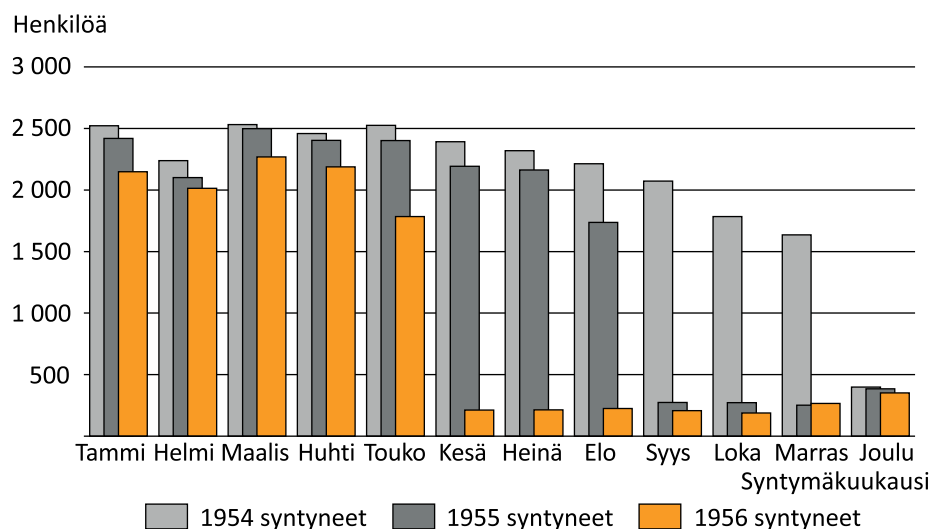
Vuosina 2018 ja 2019 vanhuuseläkkeelle siirtyneet, vuosina 1954, 1955 ja 1956 syntyneet

Myös syntymävuoden ja -kuukauden tarkastelu vahvistaa ikärajamuutoksen merkittävän vaikutuksen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen (kuvio 7). Vuoden 1955 elokuun jälkeen syntyneistä harva jäi vanhuuseläkkeelle vuonna 2018. Ero edellisen ikäluokkaan vuonna 2017 on merkittävä. Vastaavasti viime vuonna eläköityminen oli harvinaista toukokuun 1956 jälkeen syntyneillä. Vain joulukuussa syntyneitä jäi vanhuuseläkkeelle saman verran eri vuosina, koska heillä oikeus vanhuuseläkkeeseen on alkanut vasta seuraavana vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan täytyttyä joulukuussa. Pääsäännön mukaan eläke voi alkaa vasta eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alussa.

Kuvio 7.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet 63 vuotta täyttävien ikäluokassa syntymäkuukauden mukaan vuosina 2017, 2018 ja 2019

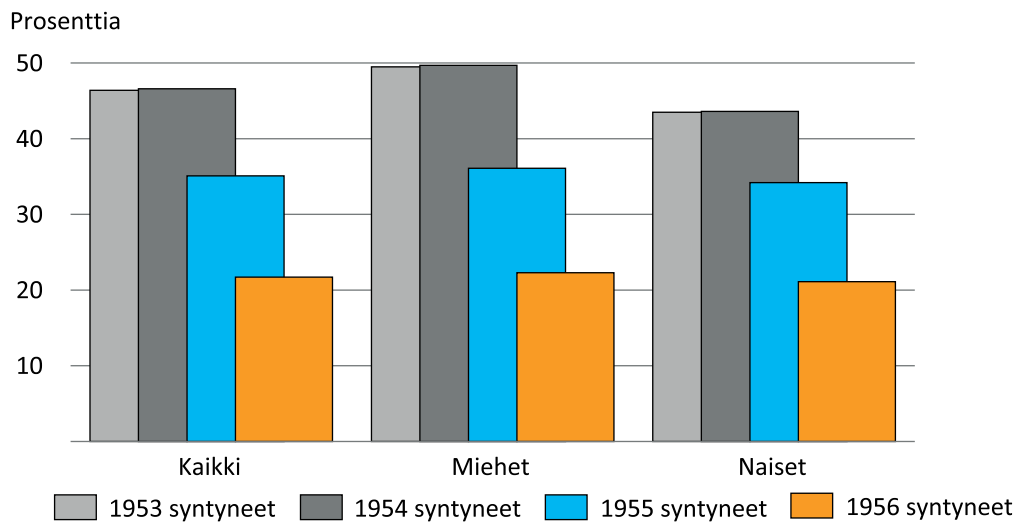

63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä putosi vuonna 2018 lähes 6 000 henkilöllä edellisvuodesta (30 600 henkilöä). Vuonna 2019 pudotusta tuli edelleen vajaa kolme tuhatta henkilöä. Parissa vuodessa 63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä laski siis 9 000 vakuutetulla eli lähes 30 prosenttia.

Ennen eläkeikärajan muutosta 63 vuotta täyttävän ikäluokan vakuutetuista jäi vanhuuseläkkeelle 46 prosenttia samana vuonna (kuvio 8). Vuosien 2016 ja 2017 välillä muutosta ei juuri ollut. Sen sijaan vuonna 2018 prosenttiosuus ikäluokan vakuutetuista oli 35 prosenttia, joten näin laskettuna pudotusta oli 11 prosenttiyksikköä. Viime vuonna prosenttiosuus laski edelleen 22 prosenttiin, joten pudotus oli vielä edellisvuotta suurempi. Eläkkeelle siirtyneiden osuus on laskenut samassa tahdissa sekä miehillä että naisilla.

Kuvio 8.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus vuosina 1953–1956 syntyneistä vakuutetuista* 63 vuoden iän täyttämivuonna 2016–2019

3 Työssä eläkeikään saakka olleet

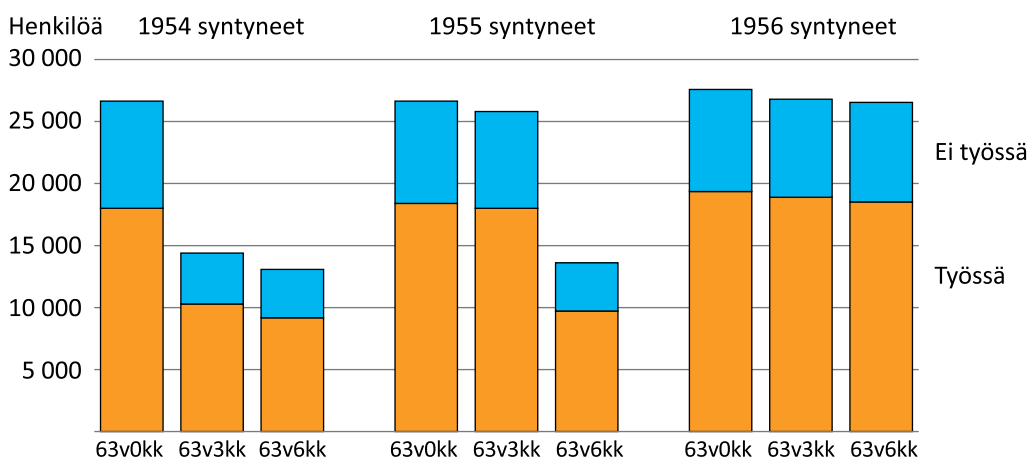
Vuoden 2017 eläkeuudistus myöhentää vanhuuseläkkeiden alkamista, koska eläkkeen alaikäraja nousee. Tämä herättää kysymyksen, jatkavatko eläkeikää lähestyvät työssä vanhan ja uuden eläkeiän välisen ajan. Jos työnjättöikä ei nouse eläkeiän noustessa, eläkeuudistuksen keskeinen tavoite vesittyy. Viime vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan ehtivät täyttää kesäkuun loppuun mennessä vuonna 1956 syntyneet, joten vertaamalla heidän työntekoaan edellisiin ikäluokkiin 63 vuoden iästä alkaen, saadaan käsitys muutoksesta.

Sekä kesäkuun että syyskuun loppuun mennessä syntyneiden tarkastelu osoittaa, että vanhuuseläkeiän nosto on myöhentänyt selvästi myös työnteon lopettamista (kuviot 9). Vuonna 1955 syntyneiden vanhuuseläkkeelle siirtyminen alkoi laajassa mitassa kolme kuukautta myöhemmin kuin vuonna 1954 syntyneillä. Sama kehitys jatkui edelleen viime vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan noustessa. Samalla kun vanhuuseläkkeelle siirtyminen myöhentyi, myös valtaosa työssä olleista jatkoi ainakin uudelle vanhuuseläkkeen ikärajalta.

63-vuotissyntymäpäivänä työssä olleiden tarkastelu osoittaa, että vuosina 1954 ja 1955 syntyneistä puolet oli jättänyt työnteon seuraavan puolen vuoden aikana. Sen sijaan vuonna 1956 syntyneistä vain muutama prosentti oli jättänyt työelämän. Koska työssä olevien osuus vakuutetuista on pysynyt likimain ennallaan uudelle vanhuuseläkkeen ikärajalta, työnteko 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen on lisääntynyt selvästi. Näin on tapahtunut ainakin kahdelle ensimmäiselle kohortille, joiden ikäraja on eläkeuudistuksen myötä noussut. Eläkeuudistuksessa sovittu ikärajan nosto on siis toistaiseksi toiminut tämän keskeisen tavoitteen suuntaan. Tosin myönteisen kehityksen saattaa katkaista koronapandemia vuonna 2020.

Kuvio 9.

Vakuutettujen määrä 63 vuoden iän täytyessä sekä siitä kolmen ja kuuden kuukauden kuluttua vuosina 2017–2019, mukana vain vuosina 1954–1956 tammi-kesäkuussa syntyneet

*Vakuutetut eivät saa eläkettä, joten vain he voivat siirtyä eläkkeelle.

Eläkkeensaajista vakuutetuiksi katsotaan vain osittaista vanhuuseläkettä saavat.

Vaikka edellä esitetyt havainnot on esitetty ilman sukupuolijakoa, ne koskevat melko tarkasti niin miehiä kuin naisiakin. Ikärajamuutokset vaikuttavat siis varsin samankaltaisesti sekä miehiin että naisiin.

Tilastojen perusteella vanhuuseläkkeen alaikärajan nostaminen näyttäisi toimivan likimain tavoitellun mukaisesti. Tosin kyseessä on vasta ikärajamuutoksen toinen vuosi. Ikärajan nosto kolmella kuukaudella lykkäsi vuonna 2018 yli 10 000 henkilön eläkkeelle siirtymistä. Edelleen viime vuonna vanhuuseläkkeelle siirtyminen lykkääntyi edellisvuoden tapaan. Koska sekä vuosina 1955 että 1956 syntyneiden vakuutetuista yhtä suuri osuus jatkoi työssä uudelle ikärajalle, muutos on johtanut myös työnteon jatkamiseen aiempaa pitempään valtaosalla osalla vakuutetuista. Muutos on merkittävä, eikä eläkeiän nousu ole kuitenkaan nostanut merkittävästi työttömien määrää eläkeiän tunteumassa⁴.

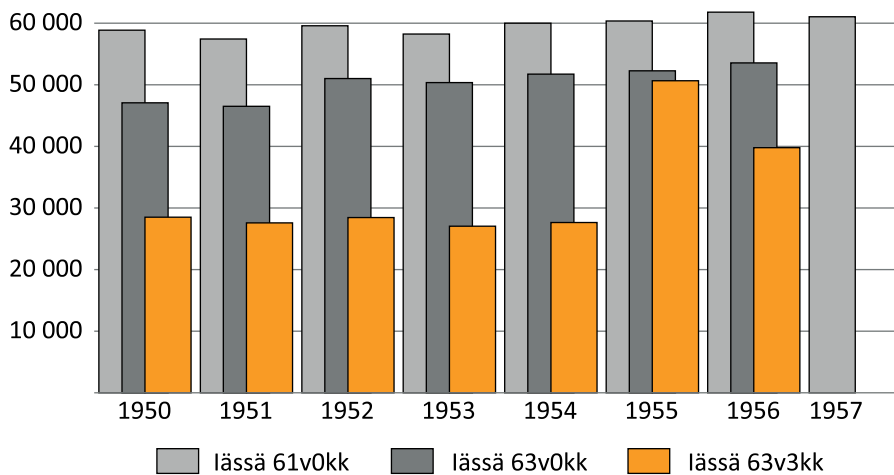
4 Katso tarkemmin luku 5 Työttömyydestä vanhuuseläkkeelle siirtyneet.

4 Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ikäjakauma kuukaustasolla

1950-luvulla syntyneistä likimain 60 000 on ollut työeläkevakuutettuja, kun he ovat täyttäneet 61 vuoden iän (kuvio 10). He eivät siis ole siirtyneet eläkkeelle ennen 61 vuoden iän täyttämistä. Vuosina 1950–1951 syntyneistä vakuutetuista joka viides on jäänyt eläkkeelle tai kuollut ikävuosien 61 ja 63 välillä. Nuoremmilla vastaava poistuma vakuutetuista on laskenut 14 prosentin tasolle ja osuus on edelleen laskusuunnassa. Samalla yhä useampi ikäluokasta ehtii täyttää 63 vuoden iän jäämättä eläkkeelle ennen sitä.

Kuvio 10.

Vuosina 1950–1957 syntyneet vakuutetut 61 ja 63 vuoden sekä 63v3kk iän täyttämishetkellä

Huom! Loppuvuonna 1956 syntyneet eivät ehtineet ikään 63v3kk vuoden 2019 aikana.

Koska tarkastelu rajoittuu vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin, joukosta puuttuvat jo aiemmin jonkin muun työeläkkeen saaneet henkilöt. Yleensä vanhuuseläkettä edeltävä eläke on vamman tai sairauden perusteella myönnetty työkyvyttömyyseläke. Vakuutetuiksi lasketaan kuitenkin myös henkilöt, joilla vanhuuseläkettä on edeltänyt osittainen vanhuuseläke tai osa-aikaeläke, koska näitä eläkkeitä ei lueta eläkkeiksi tässä tarkastelussa.

Vuosina 1950–1951 syntyneiden vanhuuseläkkeelle siirtyminen

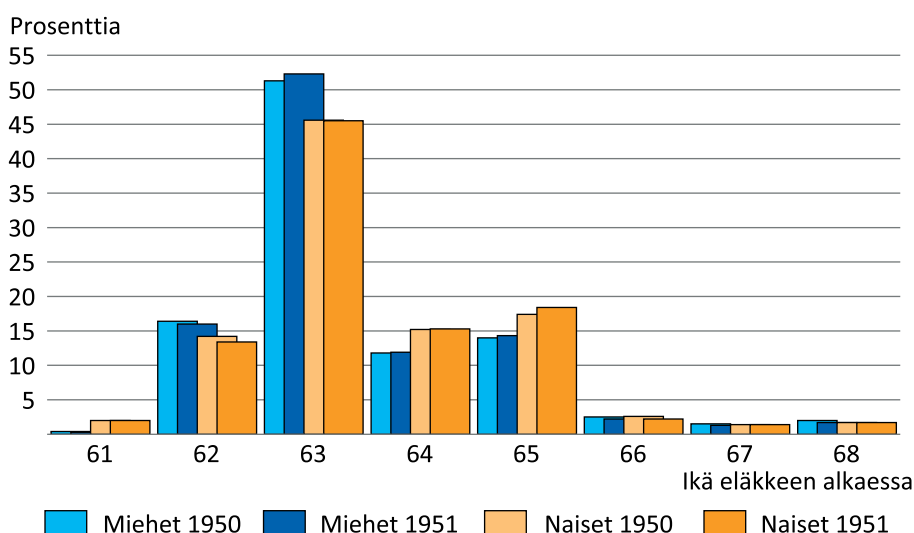
Vuosina 1950–1951 syntyneitä tutkimalla saadaan peruskuva vanhuuseläkkeelle siirtymisestä ja sen ajoittumisesta ikävälille 61–68 vuotta. Vertailu nuorempiin osoittaa vähäiset käyttäytymismuutokset ennen vuoden 2017 eläkeuudistusta. Tällä hetkellä vertailu vuosina 1954, 1955 ja 1956 syntyneiden välillä antaa käsityksen lakimuutosten vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen ja työnteon jatkamisesta.

Vuonna 1951 syntyneet täyttivät 61 vuoden iän vuonna 2012. Vuonna 2014 ikäluokka saavutti vanhuuseläkkeen 63 vuoden alaikärajan ja vuonna 2019 he saavuttivat 68 vuoden iän⁵. Ikäluokasta kuoli lähes 6 000 henkilöä 61–68-vuotiaana vuosien 2012–2019 välisenä aikana. Heistä kolmasosa ehti jäädä eläkkeelle ennen kuolemaa. Kaksi kolmesta kuolleesta oli miehiä. Vuonna 1951 syntyneistä kuoli seitsemän prosenttia vuosina 2012–2019. Vuosina 1950–1951 syntyneiden kuolevuudessa ei ollut merkittäviä eroja.

Vanhuuseläkkeelle siirtyminen on vahvasti keskittynyt muutamaan ikäluokkaan, kun tarkastellaan eläkkeelle siirtymistä 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Vain reilut viisi prosenttia vuosina 1950–1951 syntyneistä on jäänyt vanhuuseläkkeelle 66–68-vuotiaana. Lähes puolet on ottanut vanhuuseläkkeen 63-vuotiaana ja likimain saman verran 62-, 64- ja 65-vuotiaana eli noin 15 prosenttia kussakin iässä. Joka toinen mies otti vanhuuseläkkeen 63-vuotiaana ja naisista 46 prosenttia (kuvio 11). Miehet ovat ottaneet naisia yleisemmin vanhuuseläkkeen 62–63-vuotiaana.

Kuvio 11.

Vanhuuseläkkeelle 61–68-vuotiaana siirtyneiden miesten ja naisten ikäjakauma, vv. 1950–1951 syntyneet

Ennen vuoden 2017 eläkeuudistusta eläkkeelle siirtymisen tarkastelu kohorteittain tai ikään liittyvät tarkastelut ovat antaneet täysinä vuosina kattavan kuvan eläkkeelle siirtymisestä ja sen jakautumisesta iän mukaan. Kun nyt vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee kolmen kuukauden portain, on syntynyt tarve vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajoittamisen tarkastelulle kuukausitasolla. Kuviossa 12 on esitetty vuonna 1951 syntyneiden eläkkeelle siirtyminen 61 vuoden iän täyttämistä alkaen kuukausitasolla. Pohjajoukon muodostavat ikäluokasta ne, jotka eivät olleet eläkkeellä täyttäessään 61 vuoden

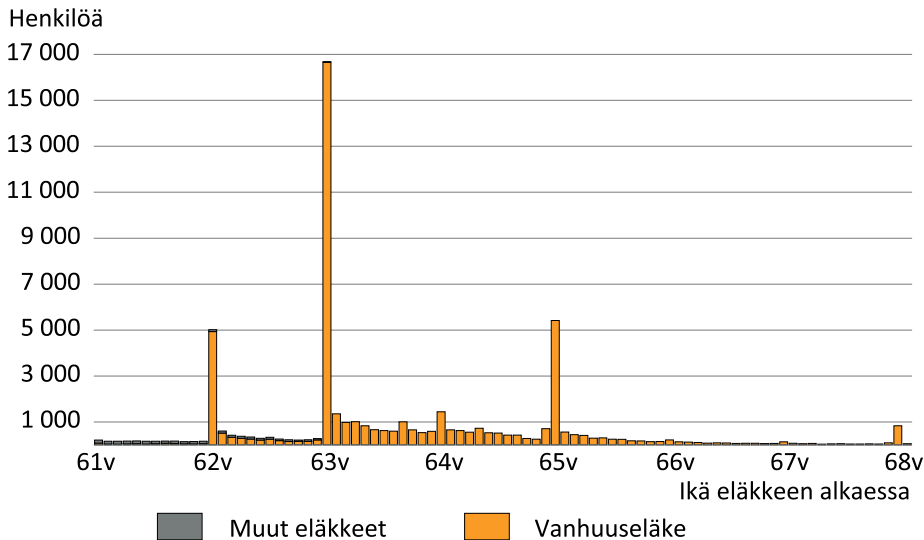
5 Nuorimmat vuonna 1951 syntyneet saavuttivat vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan vuoden 2019 joulukuussa. Koska heillä eläketapahtuma osui joulukuulle, vanhuuseläke alkoi vasta vuoden 2020 puolella eivätkä ne siten näy kuviossa tai tilastoissa.

jän. Valtaosa 61 vuotta täyttäneistä jäi suoraan vanhuuseläkkeelle. Jakauman muoto ei juuri poikkea edellisen ikäluokan jakaumasta.

Ikävuosien 61–63 välillä eläkkeelle jäi 10 600 vuonna 1951 syntynyttä, joista 8 300 jäi vanhuuseläkkeelle. Neljä viidestä siirtyi siis vanhuuseläkkeelle.

Kuvio 12.

Vuonna 1951 syntyneistä 61-vuotiaana tai sen jälkeen eläkkeelle siirtyneet 31.12.2019 mennessä

Vanhuuseläkkeelle siirtymisessä on muutama selkeä ikäkynnys. Ensimmäinen ikäkynnys on 62 vuoden täyttäminen, joka mahdollisti pitkäaikaistyöttömien siirtymisen vähentämättömälle vanhuuseläkkeelle. Vuonna 1951 syntyneistä tätä mahdollisuutta käytti 4 000 vakuutettua samoin kuin edellisessä ikäluokassa

Merkittävin ikäkynnys on vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttäminen: useampi kuin joka kolmas jäi vanhuuseläkkeelle heti ikärajan täytettyään, jos ei ollut ottanut eläkettä jo aiemmin – siis kolmasosa niistä, jotka eivät olleet eläkkeellä täyttäessään 63 vuoden iän. Vuonna 1951 syntyneistä lähes 17 000 jäi vanhuuseläkkeelle heti ensimmäisen mahdollisen kuukauden aikana, jonka laki salli. Alaikärajan täyttämisen jälkeisinä kuukausina eläkkeelle siirtyminen jatkui suhteellisen korkeana niin, että 63–64-vuotiaana jäi vanhuuseläkkeelle lähes kolme neljästä vakuutetusta, joka ei vielä ollut eläkkeellä. Runsaat kymmenen prosenttia odotti 65 vuoden täyttymiseen, jolloin otti vanhuuseläkkeen. Loput jakautuivat ajalle ennen 68 vuoden täyttämistä. Vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajalla vanhuuseläkkeelle jäi vajaa tuhat vuonna 1951 syntynyttä. Muutama kymmenen vakuutettua on lykännyt eläkkeen ottamisen yli 68 vuoden iän täyttämisen.

Vuonna 1950 syntyi Suomessa lähes 100 000 lasta. Sen jälkeen syntyvyys laski nopeasti ja 1950-luvulla lopulla lapsia syntyi reilut 80 000. Vaikka ikäluokkien kokoerot olivat suuria syntymävuonna, 61 vuoden iässä näiden ikäluokkien kokoerot jäivät alle 5 000 vakuutetun. Ikäluokkien vertailussa kokoerojen vaikutus häviää, kun eläkkeelle siirty-

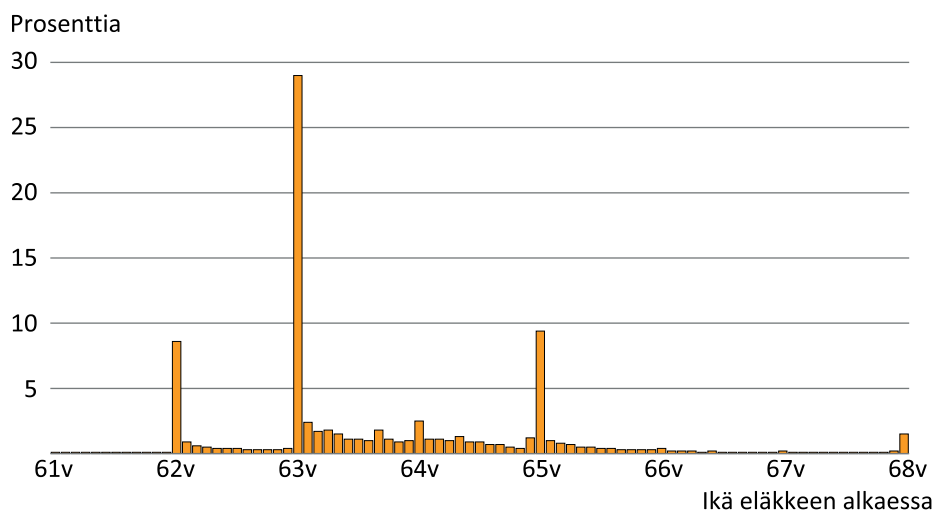
neiden lukumäärät suhteutetaan vakuutettujen määrään eli niihin 61 vuotta täyttäneisiin, jotka ovat voineet siirtyä eläkkeelle tarkastelujakson aikana.

Vuonna 1951 syntyneistä 61 vuotta täyttäneistä vakuutetuista yli 90 prosenttia jäi vanhuuseläkkeelle vuoden 2019 loppuun mennessä. Yhdeksän prosenttia ei siirtynyt suoraan vanhuuseläkkeelle. Heistä suurin osa (3 000) kuoli ennen eläkkeen alkamista ja lähes kaikki muut 2 200 henkilöä jäivät työkyvyttömyyseläkkeelle ennen vanhuuseläkettä.

Kuvioiden 12 ja 13 vertailu osoittaa jakaumien samankaltaisuuden. Lukumäärien suhteuttaminen ei-eläkkeellä olleisiin 61-vuotiaisiin antaa hyvän vertailukohdan erityisesti silloin, kun koko ikäluokka ei ole vielä siirtynyt eläkkeelle tai kun vertailu tehdään eri kohorttien välillä.

Kuvio 13.

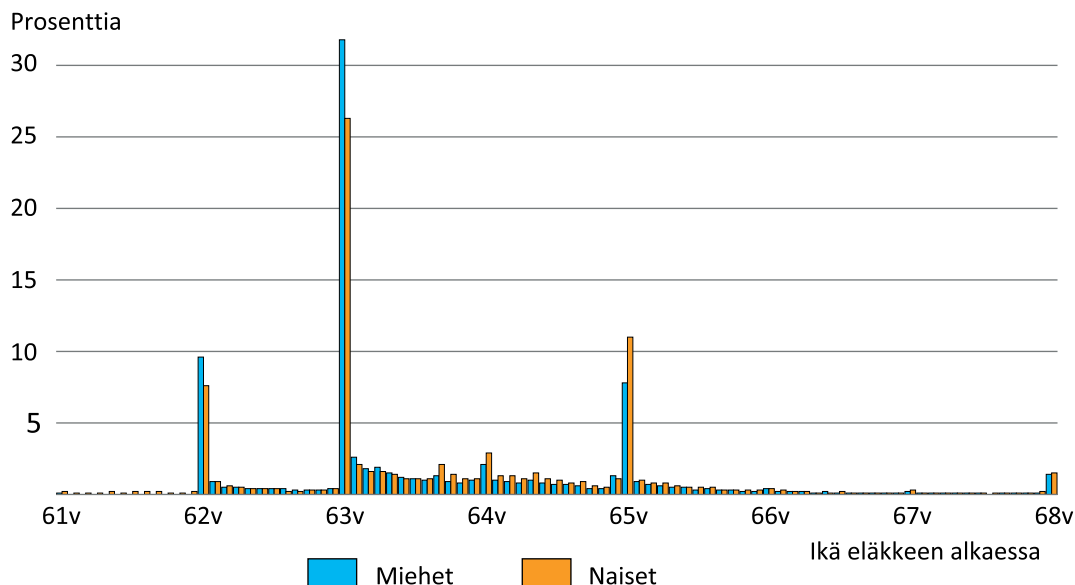
Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus 61 vuoden iästä alkaen ei-eläkkeellä olleista vakuutetuista, vuonna 1951 syntyneet

Miesten ja naisten vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajoittuminen on ollut samankaltaista (kuvio 14). Keskiarvolla mitattuna ero vanhuuseläkkeen alkamisiässä oli pari kuukautta. Miesten vanhuuseläkkeelle siirtyminen keskittyi tiiviimmin vanhuuseläkkeen alaikärajan tuntumaan kuin naisten. Jos eläke ei alkanut ennen 61 vuoden iän täyttämistä, miehet jäivät vanhuuseläkkeelle hieman yleisemmin 62–63-vuotiaina kuin naiset, joiden eläköityminen jakautui laajemmalle ikäalueelle. Luultavimmin se heijastelee yksityisen ja julkisen sektorin välisiä eroja. Naisvaltaisella julkisella sektorilla omat (henkilökohdattaiset) eläkeiät ovat edelleen yleisiä yli 60-vuotiailla.

Kuvio 14.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden miesten ja naisten prosenttiosuudet 61-vuotiaista ei-eläkkeellä olleista vakuutetuista, vuonna 1951 syntyneet

Yhtäältä ammatilliset eläkeiät mahdollistavat vanhuuseläkkeen ottamisen ennen vanhuuseläkeiän täyttämistä, ja toisaalta henkilökohtaiset eläkeiät rajoittavat eläkkeelle siirtymistä vanhuuseläkkeen alaikärajan kohdalla. Molemmat tekijät kasvattavat eläkkeelle siirtymisen ajankohdan hajontaa erityisesti naisilla. Osaltaan sukupuolieroihin on vaikuttanut varmasti myös työttömyysputki, joka on ollut miehillä yleisempi kuin naisilla. Vuosina 1950–1956 syntyneiden ikäluokissa miesten osuus on ollut 70 prosenttia työttömyyspäivärahalta vanhuuseläkkeelle alle 63-vuotiaana siirtyneissä. Lisäksi moni vuosina 1950–1951 syntynyt on jättänyt työelämän alennetun eläkeiän perusteella jo ennen 61 vuoden ikää, minkä vuoksi he puuttuvat tästä tarkastelusta kokonaan.

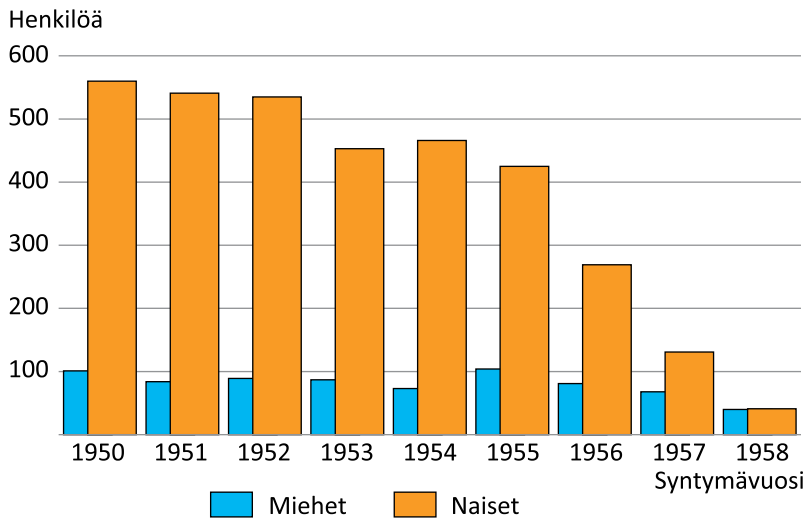
Vuosina 1950–1956 syntyneiden vertailua

Vanhuuseläkkeelle siirtyminen 61-vuotiaana on vähentynyt selvästi viime vuosina erityisesti naisten keskuudessa (kuvio 15). Vuonna 1956 syntyneillä naisilla alkoi muutama sata vanhuuseläkettä 61-vuotiaana. Se on puolet vuonna 1950 syntyneiden vastaavasta määrästä. Miesten keskuudessa muutosta ei ole juuri tapahtunut, vuosittain sata miestä on jäänyt vanhuuseläkkeelle 61 vuoden iässä.

Vuonna 1958 syntyneistä jäi vanhuuseläkkeelle viime vuonna vajaat sata vakuutettua, joista puolet oli miehiä. Koska lukumäärät ovat pieniä, ja laskusuunnassa, on perusteltua rajata tarkastelu vanhuuseläkkeelle siirtymisestä 62 vuotta täyttäneisiin.

Kuvio 15.

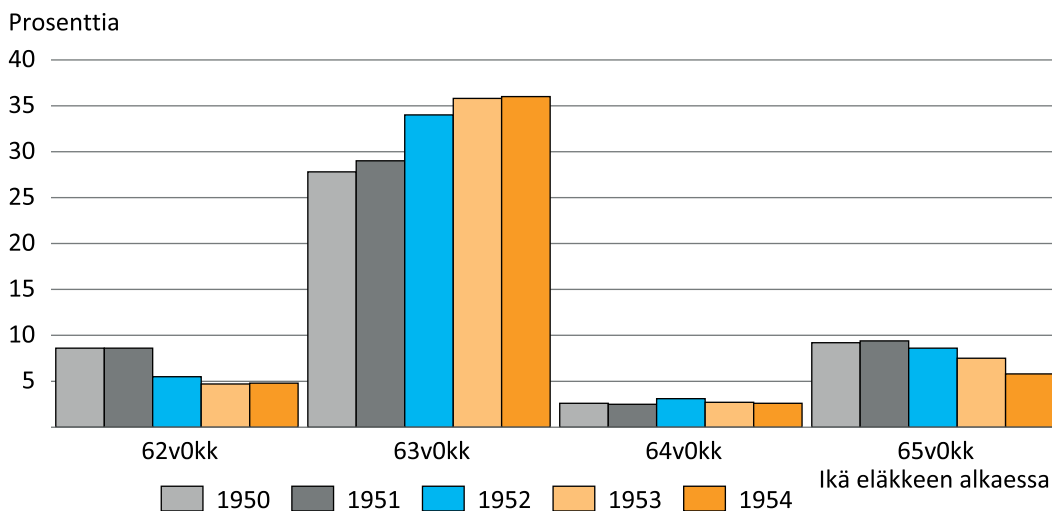
Vanhuuseläkkeelle 61-vuotiaana siirtyneet, vuosina 1950–1958 syntyneet

Vanhuuseläkkeen ikärajamuutokset eivät koske vuosina 1950–1954 syntyneitä. Koska näissä ikäluokissa kaikki täyttivät vanhuuseläkeiän samana vuonna, myös eläkkeelle siirtyminen ajoittui samalla tavalla. Siksi kuviossa 16 on esitetty eläkkeelle siirtyneiden osuudet vakuutetuista vuosina 1950–1954 syntyneillä vain keskeisimpien ikäpisteiden kohdalla. Ikäluokka ikäluokalta vanhuuseläkkeiden alkaminen on keskittynyt yhä enemmän heti 63 vuoden täyttämiseen. Samalla 62 ja 65 vuoden iän täytyessä vanhuuseläkkeelle jäätiin yhä harvemmin. Vaikka joulukuussa 1954 syntyneet eivät ehtineet jäädä eläkkeelle vuoden 2019 loppuun mennessä, heidän puuttumisensa aineistonsa ei muuta kokonaiskuvaa vanhuuseläkkeelle siirtymisestä näissä ikäluokissa.

Kuvio 16.

Ikävuosien 62–65 täytyessä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden prosenttiosuudet 61-vuotiaista ei-eläkkeellä olleista vakuutetuista 31.12.2019 mennessä, vuosina 1950–1954 syntyneet

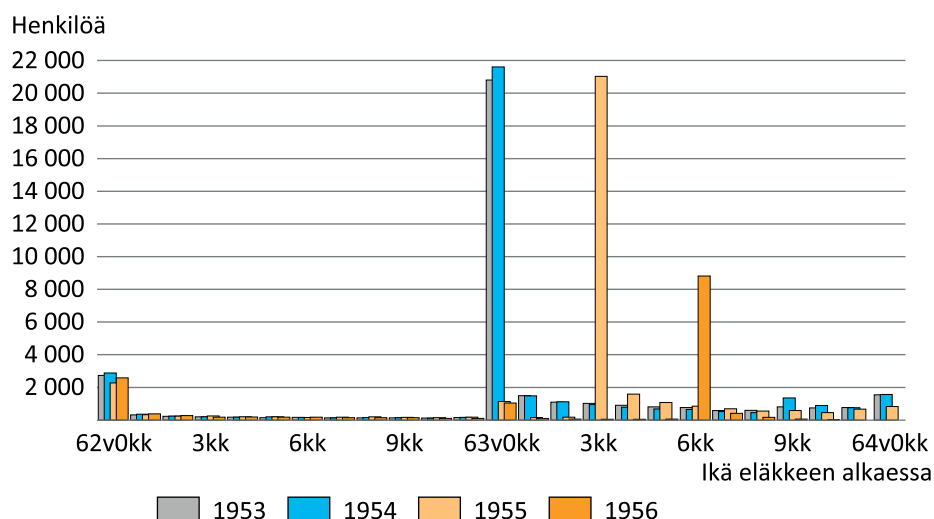
Ikäluokkien väliset erot ovat samankaltaisia sekä miehillä että naisilla. Vanhuuseläkkeelle siirtyminen on keskittynyt yhä enemmän vanhuuseläkkeen alaikärajalle niin miehillä kuin naisillakin. Vuosittain miehistä 6–7 prosenttiyksikköä naisia suurempi osuus on ottanut vanhuuseläkkeen heti 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Myös 62 vuoden ikäkynnyksen kohdalla miehet ottavat vanhuuseläkkeen hieman naisia yleisemmin, kun taas naisilla vanhuuseläkkeelle siirtyminen on yleisempää ikävuosien 64 ja 65 täytyessä.

Vuosina 1953–1956 syntyneet

Verrattaessa syntymävuosiluokkia 1953–1956 kaksi vanhempaa ikäluokkaa antavat kuvan siitä, miten vanhuuseläkkeelle siirtyminen on tapahtunut ennen eläkeiän alarajan nostoa. Vuosina 1955–1956 syntyneiden vanhuuseläkkeelle siirtyminen poikkeaa selvästi (kuvio 17) vanhemmista ikäluokista. Kolmen ja kuuden kuukauden muutos ikäraajassa on lykännyt eläkkeelle siirtymisen huipun ensin kolme kuukautta myöhäisemmäksi ja seuraavalla ikäluokalla edelleen kolmella kuukaudella. Vuonna 1956 syntyneiden huippukohta on vertailuvuosia matalampi, koska vuoden 1956 puolivälin jälkeen syntyneet saavuttivat uuden ikärajan vasta vuoden 2020 puolella. Henkilömäärä tulee siis nousemaan myös uudessa huippukohdassa 63 vuotta 6 kuukautta likimain samalle tasolle kuin vuosina 1953–1956 syntyneillä oli oman ikäluokan vanhuuseläkkeen alaikärajalta (63 vuotta tai 63 vuotta 3 kuukautta). Luonnollisesti eläkkeelle siirtyneiden määrä myös alarajan jälkeen tulee nousemaan, kun tarkastelua jatketaan vuoden 2020 loppuun. Toisin sanoen kuviossa nuorimman ikäluokan vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrät tulevat vielä kasvamaan 63-vuotiaista alkaen, kun kaikki ikäluokkaan kuuluvat ovat ohittaneet ikäkynnyksen.

Kuvio 17.

Ikävälillä 62–64 vanhuuseläkkeelle siirtyneet 31.12.2019 mennessä, vuosina 1953–1956 syntyneet

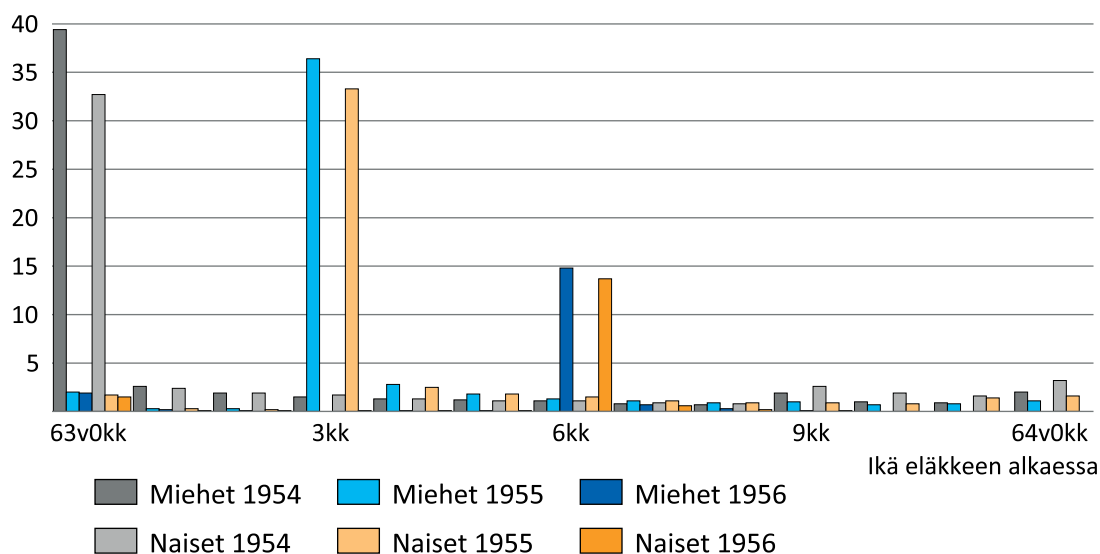

Kaikki vuonna 1956 syntyneet eivät ehtineet täyttää vuonna 2019 vanhuuseläkkeen alaikärajaa 63v 6kk.

Samoin kuin lukumäärissä, myös suhteelliset osuudet vakuutetuista siirtyvät ikärajamuutosten myötä uusille ikäkynnyksille (kuvio 18). Viime vuosina samoin kuin vertailuvuoden aikana, vanhuuseläkkeelle on siirtynyt vuosittain reilut pari tuhatta vakuutettua 62 vuoden ikäkynnyksellä. Seuraavina ikäkuukausina ennen 63 vuoden ikää eläkkeelle siirtyminen on ollut vähäistä, joten mielenkiinto kohdistuu erityisesti 63 vuoden iän täyttämisestä eteenpäin, mihin eläkeiän nosto ensisijaisesti vaikuttaa. Tämän vuoksi vanhuuseläkkeelle siirtyneiden prosenttiosuus 61-vuotiaista vakuutetuista on rajattu 63 vuoden iän täyttämisestä eteenpäin.

Kuvio 18.

Vuosina 1954–1956 syntyneistä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus vakuutetuista 31.12.2019 mennessä, ikävälillä 63–64 vanhuuseläkkeelle siirtyneet

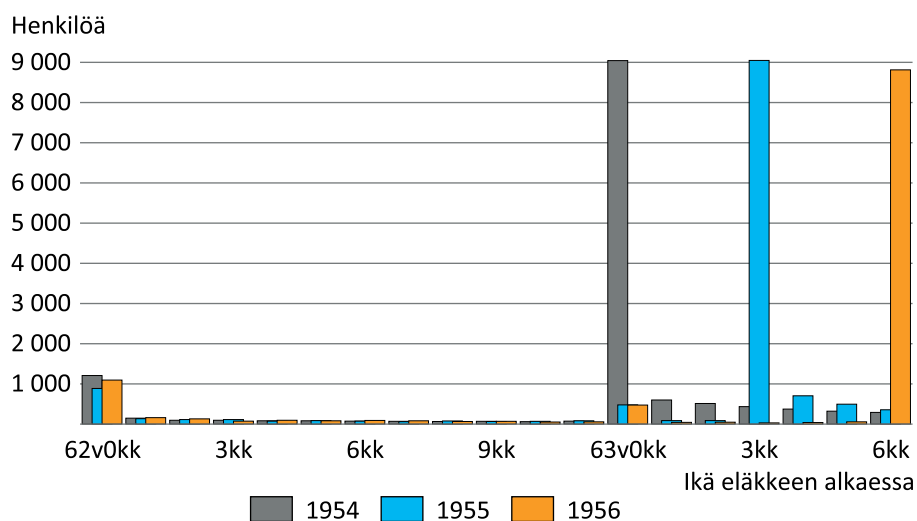

Koska vuoden 1956 puolivälin jälkeen syntyneet saavuttivat uuden alaikärajan vasta vuoden 2020 puolella, heidän osaltaan 63 ja puolen vuoden kohdalla olevat pylväävät tulevat nousemaan yli kaksinkertaisiksi, kun vuoden 2020 tilasto valmistuu. Lopulliset pylväävät ovat siis eri kohorttien osalta likimain yhtä korkeita, mutta ikäluokasta toiseen kolme kuukautta myöhemmin. Eri ikäluokkien henkilömäärät saadaan vertailukelpoisiksi tarkastelemalla vain vuosien 1954–1956 alkupuolella syntyneitä.

Vuosina 1954–1956 tammi–toukokuussa syntyneistä 9 000 on vuosittain ottanut vanhuuseläkkeen heti ikärajan täytettyään (kuvio 19). Vanhuuseläkkeen alaikäraja ohjaa käyttäytymistä voimakkaasti eikä ikärajan nostaminen ole muuttanut tilannetta tältä osin.

Kuvio 19.

Ikävälillä 62v0kk–63v6kk vanhuuseläkkeelle siirtyneet 31.12.2019 mennessä, vuosina 1954–1956 tammi–toukokuussa syntyneet

Vanhuuseläkkeen alaikärajalla eläkkeelle siirtyneet

Koska merkittävin vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajankohta on alaikärajan täyttäminen, eläkkeelle siirtyneiden määrä on hyvä suhteuttaa ikärajalta ei-eläkkeellä olleisiin vakuutettuihin. Vertailukelpoinen tarkastelu voidaan tehdä vain vuosina 1950–1955 syntyneisiin, koska nuoremmissa ikäryhmissä kaikki vakuutetut eivät ole täyttäneet vanhuuseläkkeen alaikärajaa vielä tarkastelujakson loppuun mennessä.

Vertailu osoittaa vanhuuseläkkeelle siirtymisen keskittyvän yhä vahvemmin alaikärajalle (taulukko 1). Yhä yleisemmin vanhuuseläke otetaan heti, kun sen saa. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus vakuutetuista⁶ heti ikäkynnyksen jälkeen on noussut ikäluokasta ikäluokalta. Kehitys näyttää samalta sekä miehillä että naisilla. Tosin naisten keskuudessa heti eläkkeelle siirtyvien osuus on pienempi. Julkisen sektorin henkilökohtaiset eläkeiät lienevät ainakin osasy syy miesten ja naisten väliseen eroon.

Vuonna 1950 syntyneistä joka kolmas jäi vanhuuseläkkeelle heti ikärajan täytettyään, jos ei ollut jo eläkkeellä täyttäessään 63 vuotta. Miehistä eläkkeelle jäi selvästi suurempi osa kuin naisista.

Vuonna 1954 syntyneistä jäi vanhuuseläkkeelle lähes 22 000 henkilöä (42 prosenttia) heti ikärajan täytettyään, jos aiempaa eläkehistoriaa ei ollut. Vuosi vuodelta vanhuuseläkkeen alaikäraja on siis yleistynyt ajankohtana jäädä eläkkeelle. Muutosvauhti on ollut kova, mutta parin viimeisen vuoden aikana keskittyminen on pysähtynyt. Silti kehi-

⁶ Vakuutettuja ovat henkilöt, jotka eivät olleet eläkkeellä täyttäessään 63 vuoden iän ja heillä oli oikeus vanhuuseläkkeeseen.

tyksen voi arvioida jatkuvan eläkeiän noustessa. Osaltaan myös koronatilanne saattaa vaikuttaa lähitulevaisuuden eläkehakuisuuden.

Taulukko 1.

Välittömästi vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämisen jälkeen eläkkeelle siirtyneiden prosenttiosuus ei-eläkkeellä olleista vakuutetuista, vuosina 1950–1955 syntyneet

Syntymävuosi	Kaikki	Miehet	Naiset
1950	34,7	38,4	31,1
1951	35,8	39,5	32,3
1952	39,7	43,7	35,8
1953	41,3	45,2	37,6
1954	41,8	45,7	38,0
1955*	41,5	43,4	39,7

*Vuonna 1955 syntyneiden vanhuuseläkkeen alaikäraja oli 63 vuotta 3 kuukautta, muilla 63 vuotta.

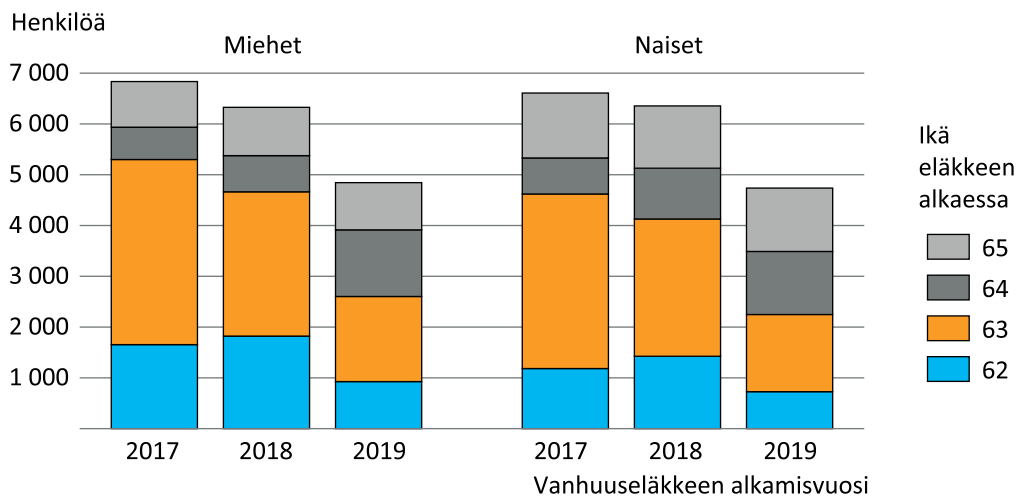
5 Työttömyydestä vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Viime vuosina työttömyyspäivärahalta vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on vaihdellut 12 000–14 000 työttömän tasolla. Viime vuonna määrä putosi 10 000 tasolle (kuvio 20). Heillä siis vanhuuseläkettä edeltää työttömyysjakso⁷. Työttömyysetuuksia ovat ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, joita pääsäännön mukaan voidaan maksaa alle 65-vuotiaalle Suomessa asuvalle työttömälle työnhakijalle. Lisäksi 65–67-vuotiaalle etuutta voidaan maksaa lähinnä lomautuksen ajalta. Tarkastelujoukossa tällaisia henkilöitä on ollut pari sataa vuodessa.

Osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen ei estä työttömyysetuuden maksamista. Toistaiseksi muutama sata työtöntä on ottanut osittaisen vanhuuseläkkeen ja jäänyt varsinaiselle vanhuuseläkkeelle 65 vuoden iässä. Joissakin tilanteissa tämä saattaa olla vakuutetulle taloudellisesti kannattava vaihtoehto.

Kuvio 20.

Työttömyyspäivärahalta vanhuuseläkkeelle siirtyneet eläkkeen alkamisiän mukaan 2017–2019

Selkeä pudotus vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärässä näkyy myös työttömyysetuuksilta vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrissä. Vuoden 2019 kohdalla tämä näkyy erityisesti 62–63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kohdalla.

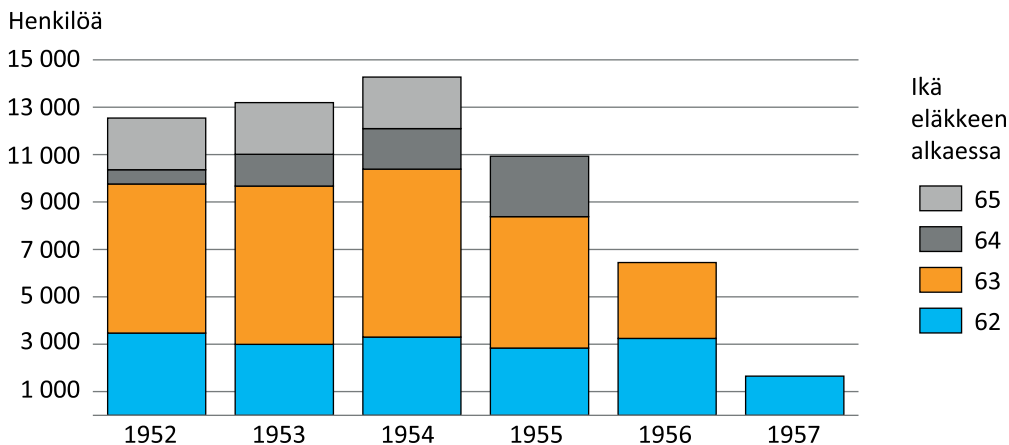
Vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneet eivät vielä viime vuoden loppuun mennessä ehtineet 65 vuoden ikään, joten on ennen aikaista tehdä yhteenvetoa näiden ikäluokkien työttömien eläköitymisestä. Näyttää kuitenkin siltä, että 62-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneitä työttömiä on ollut saman verran eri ikäluokissa (kuvio 21). Mikään ei myöskään viittaa työttömien määrän kasvuun eläkeiän noususta huolimatta.

⁷ Työttömyyden kautta vanhuuseläkkeelle siirtyneiksi on tulkittu henkilöt, joilla vanhuuseläke on alkanut kolmen kuukauden sisällä työttömyyspäivärahajakson päättymisestä.

Pitkäaikaistyöttömillä on ollut tietyin edellytyksin mahdollisuus ottaa vanhuuseläke 62 vuoden iässä ilman varhennusvähennystä. Sääntö ei koske yrittäjiä. Myöskään vuonna 1958 tai sen jälkeen syntyneillä ei ole tätä mahdollisuutta, mutta toki myös he voivat ottaa eläkkeen täytettyään oman ikäluokkansa vanhuuseläkeiän alarajan. 1950-luvulla syntyneistä vajaat 4 000 kustakin ikäluokasta on jäänyt vanhuuseläkkeelle tämän mahdollisuuden turvin (kuvio 21). Vuosina 2017–2018 likimain 3 000 työtöntä jäi vanhuuseläkkeelle 62-vuotiaana ja viime vuonna heitä oli alle 2 000.

Kuvio 21.

Työttömyyspäivärahalta vanhuuseläkkeelle siirtyneet eläkkeen alkamisiän mukaan 31.12.2019 mennessä

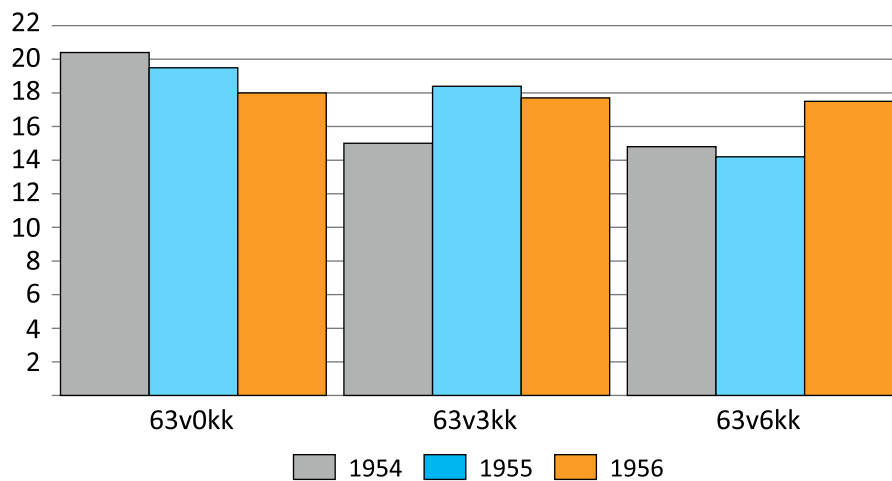

Huom! Vuonna 1955 syntyneet ja sitä nuoremmat olivat alle 65-vuotiaita 31.12.2019.

Työssä olleiden määrä on noussut ikäluokasta toiseen eläkeikärajan nousun tahdissa. Samaan aikaan työttömien määrä on pysynyt likimain aiempien vuosien tasolla (kuvio 22). Vuonna 1954 syntyneillä työttömien osuus vakuutetuista laski 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen 20 prosentin tasolta reilut viisi prosenttiyksikköä. Vuotta nuoremmilla muutos painottui enemmän uuden eläkeikärajan täyttämisen tienoille. Vuonna 1956 syntyneillä työttömien osuus on pysynyt 18 prosentin tuntumassa 63 vuoden iän täyttämistä seuranneen puolen vuoden ajan. Toisin sanoen vanhuuseläkkeen alaikärajan nousu ei ole lisännyt merkittävästi työttömyyttä lähellä eläkeikää. Viime vuosina talous on kehittynyt suotuisasti ja työllisyysaste nousi viime vuoden loppuun saakka, mikä on saattanut pitää työttömyystilanteen kurissa.

Kuvio 22.

Työttömien prosenttiosuus vakuutetuista 63-vuotispäivänä sekä siitä kolmen ja kuuden kuukauden kuluttua vuosina 2017–2019, vuosina 1954–1956 syntyneistä tammi–kesäkuussa syntyneet

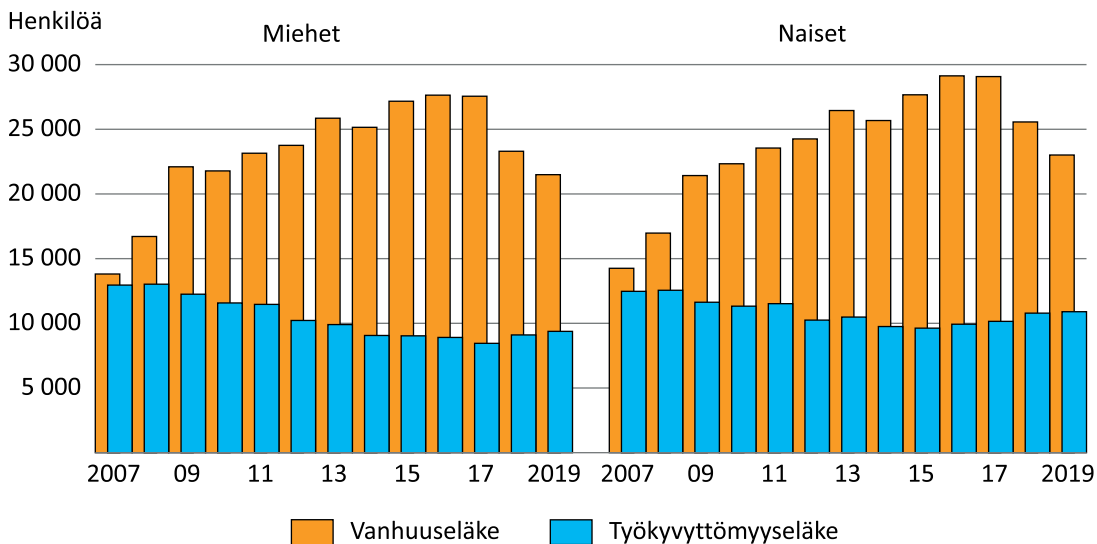

6 Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet

Viimeisen vuosikymmenen aikana vanhuuseläkkeelle siirtyminen on yleistynyt ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on laskenut (kuvio 23). Vuonna 2018 tämä pitkäaikainen kehitys pysähtyi; vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä laski ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä kääntyi nousuun. Muutos vanhuuseläkkeissä oli kuitenkin huomattavasti suurempi kuin työkyvyttömyyseläkkeissä. Käänne vahvistui edelleen viime vuonna.

Kuvio 23.

Vuosina 2007–2019 työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeelle siirtyneet

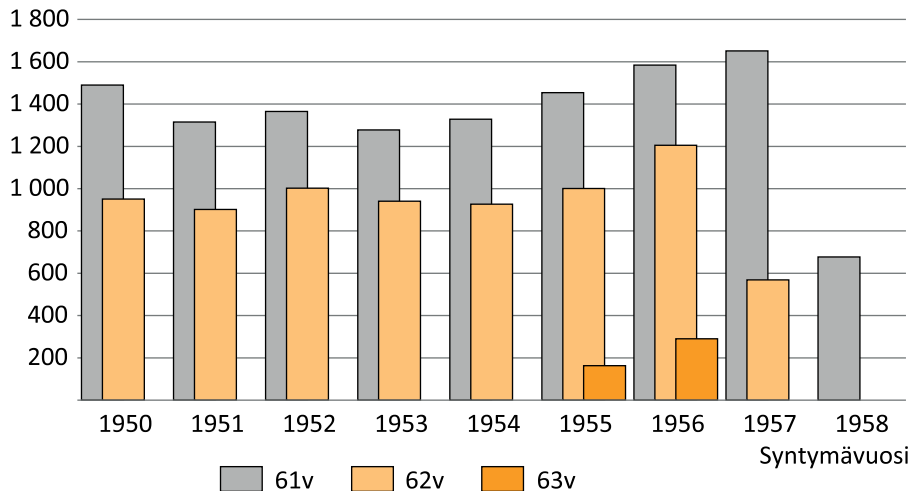
Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on pudonnut reilusti erityisesti 63-vuotiaiden ikäluokassa vuosina 2018–2019. Samaan aikaan työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on lisääntynyt jonkin verran kaikissa ikäryhmissä, mutta selvä kasvu on tapahtunut lähellä vanhuuseläkeikää olevilla. Kun vanhuuseläkkeen alaikäraja nousi yli 63 vuoden, mahdollisuus työkyvyttömyyseläkkeeseen laajeni koskemaan myös 63 vuotta täyttäneitä. Ikärajan noustessa edelleen, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien määrä tulee lisääntymään myös 63–64 vuotta täyttäneiden joukossa. Vuonna 2018 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä 130 oli 63-vuotiaita, viime vuonna yli 400.

Vuosina 1950–1954 syntyneistä 61 vuoden iän täyttämisen jälkeen on jäänyt työkyvyttömyyseläkkeelle reilut 2 200 vakuutettua syntymävuosiluokkaa kohti (kuvio 24). Vuonna 1955 syntyneillä henkilömäärä nousi 2 600. Viime vuoden loppuun mennessä vuonna 1956 syntyneillä vastaava luku nousi 3 100, ja se nousee vielä vuoden 2020 puolella.

Vuosina 1954 ja 1955 syntyneiden välillä on lähes kymmenen prosentin nousu 61-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrissä, ja 62 vuotta täyttäneiden kohdalla nousu on yli 300 henkilöä (25 %). Edelleen vuonna 1956 syntyneiden osalta 61 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on ikäluokittain yhä suurempi. Kokonaismäärä selviää, kun kaikki vuonna 1956 syntyneet ovat saavuttaneet vanhuuseläkkeen alaikärajan vuonna 2020.

Kuvio 24.

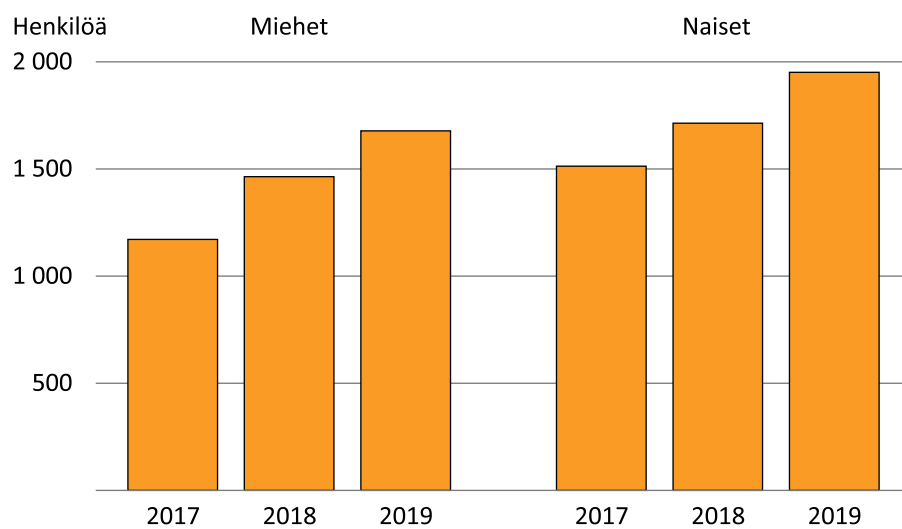
61 vuotta täyttäneistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet 31.12.2019 mennessä

Vaikka työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on noussut vanhuuseläkeiän tunnustamassa tuhannella henkilöllä (kuviot 25), kasvua voi pitää maltillisena, kun samaan aikaan 63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on pudonnut parissa vuodessa yli 8 000 henkilöllä. Vanhuuseläkkeen alaikärajan nousu on siis lisännyt jonkin verran työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä lähellä vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lisääntyminen koskee 63 vuotta täyttäneiden lisäksi myös 61- ja 62-vuotiaita. Joitakin vanhuuseläkeiän nousu voi pakottaa hakemaan työkyvyttömyyseläkettä jo alle 63-vuotiaana, jos maali karkaa liian kauas.

Lähellä vanhuuseläkeikää työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutuvista yli puolet on naisia. Naisvaltaisella julkisella sektorilla monella yli 60-vuotiaalla on myös henkilökohtainen eläkeikä, joka on vanhuuseläkkeen alaikärajaa korkeampi. Tämä saattaa osaltaan lisätä erityisesti naisten työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista viimeisinä työvuosina.

Kuvio 25.
61–63-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet vuosina 2017–2019

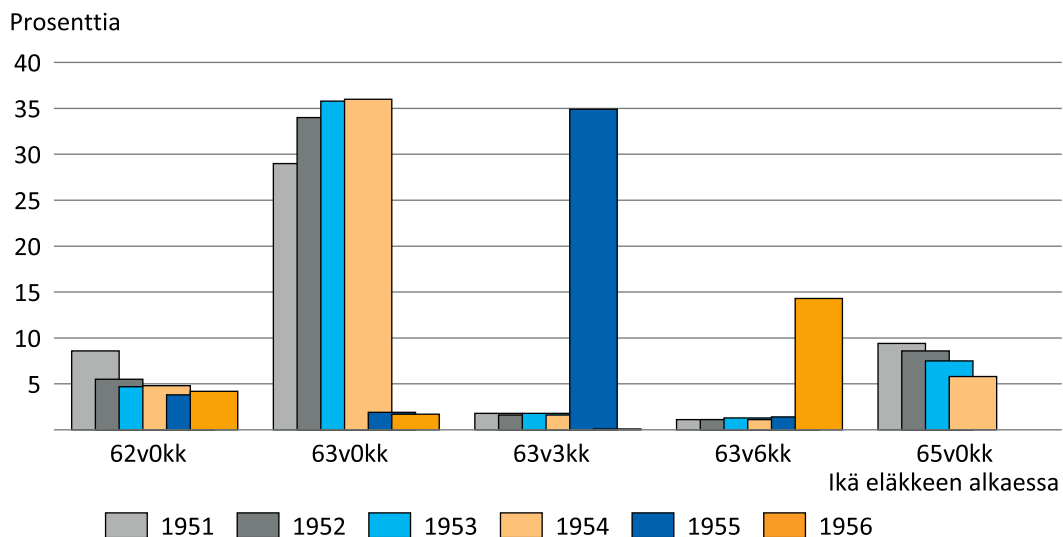
7 Yhteenveto

Valtaosa vanhuuseläkkeelle siirtyvistä ottaa eläkkeen muutaman ikäpisteen kohdalla. Selkeitä pisteitä ovat olleet erityisesti 62, 63 ja 65 iän täyttäminen. Merkittävin näistä on vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttäminen: useampi kuin joka kolmas on jäänyt vanhuuseläkkeelle heti ikärajan täytettyään, jos ei ole ottanut eläkettä jo aiemmin. Vuonna 2018 ikärajan nousu kolmella kuukaudella vuonna 1955 syntyneillä merkitsi vastaavaa ikäpisteen muutosta (kuvio 26). Viime vuonna ikäpiste siirtyi edelleen kolmella kuukaudella ja on vuonna 1956 syntyneillä 63 vuotta 6 kuukautta.

Vanhuuseläkkeelle siirtyminen on keskittynyt yhä vahvemmin vanhuuseläkkeen alaikärajan tuntumaan. Yhä useampi jättää työelämän heti vanhuuseläkkeen alaikärajan täytettyään. Kehityksen voi arvioida jatkuvan edelleen vanhuuseläkeiän noustessa.

Kuvio 26.

Vuosina 1950–1956 syntyneistä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus vakuutetuista ikäkynnysten kohdalla, tilanne 31.12.2019 mennessä

Huom! Noin puolet 1956 syntyneistä ehti 63 vuoden 6 kuukauden ikään 31.12.2019 mennessä. Myös 1955 olivat tarkastelujaksolla alle 65-vuotiaita.

Vanhuuseläkkeen alaikärajan nostaminen näyttäisi toimivan ainakin toistaiseksi tavoitellun mukaisesti. Ikärajan nosto kolmella kuukaudella lykkäsi vuonna 2018 eläkkeelle siirtymistä yli 10 000 henkilöllä. Uudet kolme lisäkuukautta lykkäsivät edelleen vuonna 1956 syntyneiden eläkkeelle siirtymistä vastaavalla tavalla vuonna 2019. Heistä enemmistö jatkoi työssä uudelle ikärajalta. Muutos on siis johtanut työnteon jatkamiseen aiempaa pitempään.

Ikärajan nousu on lisännyt hieman työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä lähellä vanhuuseläkeikää olevilla, mutta toistaiseksi muutos on pieni. Työttömien määrä lähellä vanhuuseläkeikää on pysynyt viime vuodet samalla tasolla eikä ikärajan nostaminen näytä muuttaneen tilannetta.

KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT

Eläkejärjestelmä

Suomen lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä, kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Näiden lisäksi maksetaan eläkkeitä erityisriskejä varten säädettyjen lakien mukaan (mm. liikennevakuutuslaki sekä tapaturma- ja ammattitautilaki). Tässä tilastossa käsitellään vain työeläkejärjestelmän eläkkeitä. Työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvat henkilöt, jotka ovat tehneet eläkettä kartuttavaa työtä työsuhhteessa tai yrittäjänä.

Vakuutetut, työeläkevakuutetut

Nykyisin ikävälillä 17–68 Suomessa tehty ansiotyö ja yrittäjätoiminta on työeläkevakuuttettava. Vakuuttamisvelvollisuus alkaa 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta ja päättyy 68 vuoden iän täyttämiskuukauden lopussa. Yrittäjätoiminnassa vakuuttamisen alaikäraja on 18 vuotta. Tämän raportin tarkastelu keskittyy 1950-luvulla syntyneisiin, joiden eläkkeeseen oikeuttava työskentely on tapahtunut 23–68-vuotiaana. Työeläkevakuutetuiksi (lyhyemmin vakuutetuiksi) katsotaan henkilöt, joilla on oikeus työeläkkeeseen eläketapahtuman sattuessa eivätkä he saa omaan työhistoriaan perustuvaa eläkettä. Kuitenkaan osa-aikaeläkettä tai osittaista vanhuuseläkettä saavia ei lueta eläkkeellä oleviksi tässä yhteydessä, joten he kuuluvat vakuutettuihin. Joissakin yhteyksissä vakuutetuista käytetään myös nimitystä ”ei eläkkeellä olevat”.

Eläkkeelle siirtyneet

Työeläkkeelle siirtyneet ovat henkilöitä, joiden omaan työuraan perustuva eläke on alkanut tarkastelujakson aikana. Lisäedellytys on, ettei ole saanut mitään omaan työuraan perustuvaa eläkettä ainakaan kahteen vuoteen. Osittaisen vanhuuseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen ottaneita ei katsota eläkkeelle siirtyneiksi. Sen sijaan näiden eläkkeiden jälkeen jonkin muun eläkkeen (useimmiten vanhuuseläke) alkaessa, heidät luokitellaan eläkkeelle siirtyneiksi.

Eläkkeellesiirtymisikä

Eläkkeellesiirtymisikä on laskettu kuukauden tarkkuudella. Koska eläke alkaa aina kuukauden ensimmäinen päivä, eläkkeellesiirtymisikä on käytännössä ikä eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden lopussa. Esimerkiksi 63 vuoden 3 kuukauden iässä eläkkeelle siirtyneiksi on luokiteltu henkilöt, joiden eläke on alkanut 63 vuoden ja kolmen kuukauden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alussa. He siis eivät olleet eläkkeellä vielä täyttäessään 63 vuotta 3 kuukautta, mutta saattoivat olla eläkkeellä jo seuraavana päivänä.

Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikää laskettaessa ikä on saatu laskemalla eläkkeen alkamisen ja syntymäajan välinen kuukausimäärä, joka on muutettu vuosiksi jakamalla 12:lla. Jakolaskun seurauksena ikä muuttuu vuosiksi ja desimaaliosaksi, jolloin esimerkiksi 63,5 vuotta tarkoittaa 63 vuotta 6 kuukautta.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiksi katsotaan henkilöt, jotka jäävät suoraan vanhuuseläkkeelle ilman aiempaa eläkehistoriaa tai edeltävä eläke on päättynyt vähintään kaksi vuotta ennen vanhuuseläkkeen alkamista, tai vanhuuseläkettä edeltää osittainen vanhuuseläke tai osa-aikaeläke. Toisin sanoen määritelmä rajaa pois vanhuuseläkkeelle siirtyneistä jatkoeläkkeenä vanhuuseläkkeen saavat (esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen alkavat vanhuuseläkkeet).

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus vakuutetuista

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on suhteutettu ikäluokan kokoon. Prosentti-osuuksien laskeminen vakuutetuista mahdollistaa eri ikäluokkien keskinäisen vertailun, vaikka kaikki ikäluokkaan kuuluvat eivät ole ehtineet jäädä eläkkeellä vielä tarkastelujakson aikana. Tässä raportissa prosenttiosuudet lasketaan syntymävuosiluokittain siitä työeläkevakuutettujen joukosta, joka ei ollut eläkkeellä täyttäessään 61 vuoden iän. Ikäluokasta on siis karsittu pois henkilöt, jotka ovat kuolleet tai jääneet eläkkeelle jo ennen 61 vuoden iän täyttämistä. Käytännössä vain edellä määriteltyyn henkilökokoon kuuluvat ovat voineet siirtyä vanhuuseläkkeelle tarkastelujakson aikana.

Vanhuuseläkeikä

Työeläkejärjestelmän syntyessä 1960-luvun alussa vanhuuseläkkeen ikärajaiksi asetettiin 65 vuotta. Se pysyi muuttumattomana vuoden 2005 eläkeuudistukseen saakka, jolloin vanhuuseläkkeen ikäraja muutettiin joustavaksi 63–68 vuoden välille. Työntekijä saattoi siis itse valita vanhuuseläkkeelle jäämisen ajankohdan tuolla ikävälillä.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin vanhuuseläkeiän alarajan nostamisesta. Ensin ikäraja nousee ikäluokittain kolmen kuukauden portain alkaen vuonna 1955 syntyneistä kunnes vuonna 1962 syntyneillä vanhuuseläkeiän alaraja on 65 vuotta (taulukko 2). Sen jälkeen ikäraja sidotaan elinajan pitenemiseen. Vanhuuseläkkeen alaikärajan noustessa myös yläikäraja nousee niin, että vuosina 1958–1961 syntyneillä ikäraja on 69 vuotta ja nuoremmilla 70 vuotta. Ikärajoja tarkastellaan vuoden 2025 jälkeen, ja tehdään linjaukset jatkosta.

Taulukko 2.
Vanhuuseläkeikärajat syntymävuosiluokittain.

Syntymävuosi	Vanhuuseläkkeen alaikäraja	Vanhuuseläkkeen yläikäraja
1954	63 v	68 v
1955	63 v 3 kk	68 v
1956	63 v 6 kk	68 v
1957	63 v 9 kk	68 v
1958	64 v	69 v
1959	64 v 3 kk	69 v
1960	64 v 6 kk	69 v
1961	64 v 6 kk	69 v
1962	65 v	70 v
1963	65 v	70 v
1964	65 v	70 v

Vanhuuseläke työttömyyden jälkeen

Työttömyyspäivärahaa on voinut saada 500 päivän enimmäisajan lisäksi lisäpäiviltä, jos on täyttänyt 60 vuoden iän (ennen vuotta 1957 syntyneet) ennen 500 päivän enimmäisajan täyttymistä. Lisäedellytyksenä on ollut viiden vuoden eläkettä kartuttanut työhistoria viimeisen 20 vuoden aikana ennen lisäpäivien alkamista. Vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä ikäraja on vuoden korkeampi eli 61 vuotta. Lisäpäiväoikeus jatkuu 65 vuoden ikään saakka, mutta ennen vuotta 1958 syntyneillä on tai on ollut mahdollisuus halutessaan ottaa vanhuuseläke, johon ei tehdä varhennusvähennystä 62 vuoden iässä. Sääntö ei koske yrittäjiä, koska heillä ei ole lisäpäiväoikeutta, eikä siten myöskään oikeutta eläkkeeseen 62-vuotiaana.

Vuonna 1958 tai sen jälkeen syntyneillä ei ole tätä vanhuuseläkkeen valintaoikeutta. Nykysäännöin heillä jatkuu lisäpäiväoikeus 65 vuoden ikään. Toki myös he voivat ottaa eläkkeen täytettyään oman ikäluokkansa vanhuuseläkeiän alarajan. Vuonna 1958 syntyneillä se on 64 vuotta. Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikäraja nousee vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä 62 vuoteen.

Vanhuuseläkkeen määrä

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke. Siinä otetaan huomioon ennen eläkkeen alkamista maksetut työansiot.

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, eläkkeeseen maksetaan lykkäyskorotus. Korotus maksetaan koko vanhuuseläkkeeseen, myös vanhuuseläkeiän alarajan täyttämisen jälkeen karttuneeseen eläkkeen osaan. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia kuukaudessa koko lykkäysajalta. Lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Pääsäännön mukaan lykkäyskorotusta ei kuitenkaan makseta työttömyysajalta tai jos henkilö saa muuta työeläkettä, esimerkiksi luopumistukea tai sotilaseläkettä. Sen sijaan osittainen vanhuuseläke ei estä lykkäyskorotusta.

Julkisen sektorin henkilökohtainen eläkeikä

Julkisen sektorin vanhuuseläkeikä voi poiketa pääsäännöstä. Kenties merkittävin poikkeama on henkilökohtainen eläkeikä ennen vuotta 1960 syntyneillä. Henkilökohtainen eläkeikä on 63 ja 65 ikävuoden välillä, jos julkisen sektorin palvelussuhde on alkanut ennen vuotta 1993 ja se jatkuu katkeamatta eläketapahtumaan saakka.

Julkisen sektorin henkilökohtainen eläkeikä liittyy lähinnä ennen vuotta 1995 karttuneen eläkkeen määrään:

- ennen vuotta 1995 karttunut lisäeläkeosuus (0,2 % /vuosi) edellyttää yhdenjaksoisen palveluksen jatkumista henkilökohtaiseen eläkeikään saakka
- ennen vuotta 1995 karttuneeseen eläkkeeseen tehdään normeerausvähennys (0,2 % / vuosi), jos eläke alkaa ennen henkilökohtaista eläkeikää

Ennen vuotta 1995 karttunut eläke voi siis enimmillään pienentyä 0,4 prosenttia vuotta kohti, jos vanhuuseläke alkaa ennen henkilökohtaista eläkeikää. Tällöin julkisen sektorin palveluksessa olevalle vähennykset saattavat tehdä eläkeratkaisusta kalliin. Monella henkilökohtainen eläkeikä on korkeampi kuin oman ikäluokan vanhuuseläkeiän alaraja.

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TILASTOJA

Muuttuva vanhuuseläkeikä

Ikärajamuutosten seurantalasto 2019

Raportissa tarkastellaan vanhuuseläkkeen alaikärajan muutosta ja sen vaikutuksia eläkkeelle siirtymiseen ja työnteon lopettamiseen. Tarkastelussa keskitytään 1950-luvulla syntyneisiin, joista vanhimmat ovat jo saavuttaneet vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan. Ikäluokkien välinen vertailu on toteutettu kuukausitasoisesti. Tilasto perustuu Eläketurvakeskuksen rekistereihin.

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTOJA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tilastoja-sarjassa julkaistaan tilastotietoja eläketurvan eri alueilta. Tilastot perustuvat eläkejärjestelmän rekisteritietoihin.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN